

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Tandemová výuka

Mgr. Marie Najmonová, Ph.D.

Metodická příručka

k projektu Inovace přípravy učitelů pro praxi

CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_038/0006960

Obsah:

Úvod

1. Podoby tandemové výuky
2. Předpoklady efektivní tandemové výuky
3. Zkušenosti učitelů s tandemovou výukou

Přílohy

Záznamový arch

Úvod

Metodika tandemové výuky byla určena pro začínající vysokoškolské učitele a měla napomoci k přípravě a realizaci samotné přímé výukové činnosti spojené s tandemovou výukou ve zvolených fakultních školách. Metodika tandemové výuky pracovala s předpokladem, že jeden v tandemu byl začínající vysokoškolských učitel a druhý byl učitel z fakultní školy, stál v pozici mentora a byl schopen dávat doporučení svému kolegovi. Při následné realizaci tandemové výuky byla jednotlivá doporučení zaznamenána pod jednotlivé přípravy tandemové výuky, viz Přílohy „Přípravy tandemové výuky“ u 10 podpořených osob.

Nyní se již budeme věnovat objasnění samotných pojmů spojených s touto problematikou. S termínem tandemová výuka, někdy také párová výuka, se setkáváme v případě, kdy v jedné třídě ve stejnou dobu působí dva pedagogové. S takto organizovanou výukou se v našich školách setkáváme spíše ojediněle a je zmiňována především v souvislosti s podporou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. V běžné školské praxi se stále jedná spíše o nadstandard, se kterým se můžeme setkat především na soukromých školách. Ve školách hlavního vzdělávacího proudu je tak možné do výuky zařadit dva učitelé pouze tehdy, kdy je ve dvou třídách nižší počet žáků a tyto třídy je možné seskupit do jedné, anebo v případě zajištění jiného financování (např. šablony).

Benefity tandemové výuky můžeme vidět jak na straně samotných učitelů, tak žáků. Může být velmi přínosná pro začínající učitele, kteří mohou nasbírat inspiraci od zkušenějších učitelů (Jirotková & Lauermann, 2015) a stejně tak pro pedagogy – akademiky, kteří nemají možnost se do školské praxe dostat a své zkušenosti obohatit i o zkušenosti z praxe.

Záměrem následujícího textu je tedy seznámit zájemce o tento typ výuky s předpoklady, které dělají z tandemové výuky přístup, který tyto benefity přináší všem zúčastněným aktérům. Nabízíme vám odpovědi na otázky, co je tandemová výuka, jaké má podoby, jaké jsou zásadní předpoklady úspěšné tandemové výuky a jak se na tandemovou výuku připravit.

1. Podoby tandemové výuky

V posledních letech máme zkušenost především se spoluprací dvou pedagogických pracovníků v rámci výuky, a to učitele s asistentem pedagoga. V případě tandemové výuky, kdy se jedná také o spolupráci dvou pedagogických pracovníků v rámci výuky, se však jedná o dva učitele s vysokoškolským pedagogickým vzděláním, kdy každý z učitelů může výuku vést sám, a zároveň tedy oba mají zodpovědnost za výsledek vyučování. Což v případě spolupráce učitele s asistentem pedagoga není možné a za výsledek je zodpovědný pouze učitel.

V odborné literatuře se setkáváme s různými modely představujícími podoby tandemové výuky. Např. Robinson a Schaible (1995) představili následujících šest modelů tohoto typu výuky:

- tradiční výuka tandemů,
- spolupráce učitelů během výuky,
- doplňková výuka,
- paralelní výuka,
- diferencující výuka v rámci jedné třídy,
- monitorující učitel.

K **tradiční výuce tandemů** dochází v případě, kdy jsou oba učitelé aktivně zapojeni do přípravy a realizace výuky. Při samotné prezentaci učiva dochází k průběžnému střídání jejich rolí. **Spolupráce učitelů během výuky** probíhá v rámci diskuse se žáky. V rámci **doplňkové výuky** je jeden učitel zodpovědný za obsah a průběh výuky a druhý se zaměřuje na pomoc žákům s realizací aktivit. Při **paralelním** typu **výuky**, probíhá vyučování ve dvou skupinách a každý z učitelů je zodpovědný za výuku v jedné skupině, přičemž u obou skupin dochází k výuce stejného tématu. **Diferencující výuka v rámci jedné třídy** znamená práci učitelů s více skupinami ve třídě. **Monitorující učitel** pak vede výuku a druhý učitel se zaměřuje na chování ve třídě a míru porozumění učivu žáky.

Další podoby tandemové výuky uvádí Hattie (2009), která v této souvislosti používá termín společná výuka (co-teaching) probíhající pod vedením dvou učitelů, kteří společně pracují v rámci stejného prostoru, ve kterém se výuka koná. Jednotlivé podoby této výuky pak mohou

mít následující varianty: jednoho vyučujícího a druhého asistujícího, výuka po skupinách, paralelní výuka, alternativní výuka a týmová výuka.

V případě využití tandemové výuky při praxi pedagoga – akademika, případně i studenta učitelství, se samozřejmě předpokládá, že především zpočátku bude zodpovědnost za plánování, realizaci a evaluaci na tzv. uvádějícím učiteli. Pokud bude spolupráce mezi pedagogy dlouhodobější, očekává se, že se jejich spolupráce, jak při přípravné fázi, tak i realizační a evaluační, bude vyrovnávat a stávat se více partnerskou.

2. Předpoklady efektivní tandemové výuky

V předchozí kapitole jsme došli k závěru, že v kontextu tandemové výuky, takže výuky, na které se společně podílí dva vyučující, se můžeme setkat nejen s různými pojmenováními tohoto modelu výuky, ale také s jeho různými podobami neboli rolemi, které při ní jednotliví vyučující zastávají. To, co je však bezesporu pro všechny společné a je cílem jakéhokoli edukačního procesu, je naplnění vzdělávacích potřeb každého žáka ve třídě.

K dosažení tohoto cíle je třeba, jak uvádí Kopecká, Jenšíková a Králová (2015, s. 134) „poznat každého žáka, vytvořit náležité učební klima ve třídě a diferencovat výuku podle potřeb žáka. Poznat každého žáka tak, aby bylo možné plánovat a realizovat výuku podle jeho potřeb, je snazší, když se na tom podílejí dvě osoby. Pokud se o svá pozorování dětí mohou podělit dvě osoby, budou mít užitečných poznatků více než osoba jedna. Ve dvou lze snáze využívat dalších nástrojů, které jediný učitel ve třídě může používat jen v omezené míře. Učební klima a pocit bezpečí se jistě snáze vytváří dvěma vyučujícími než jen jednomu. Diferencovaná (individualizovaná) výuka se zaměřuje na to, aby se každý žák mohl zaměřit na svoje cesty učení. Ve třídě je každý zapojen, každý se účastní.“

Při popisu nejdůležitějších fází tandemové výuky, se vrátíme k pojmenování co-teaching, resp. společná výuka, které již svým názvem zdůrazňuje, že se jedná o „dílo“ společné, jehož jednotlivé fáze reflektuje „model 3 S“. Tento model má, jak uvádí Hattie (2009), zásadní vliv na pedagogický rozvoj učitelů a zároveň na efektivní učení.

V rámci tohoto modelu by měli učitelé v tandemu:

1. společně plánovat průběh výuky;
2. společně výuku realizovat;
3. společně ji vyhodnocovat a reflektovat (Hattie, 2009).

V souvislosti s předpoklady efektivní tandemové výuky nesmíme opomenout bezproblémovou spolupráci mezi oběma učiteli, která musí být postavena na vzájemné akceptaci, otevřenosti a důvěře. Zásadní je si uvědomění obou učitelů, že se navzájem doplňují, a tím se zároveň obohacují.

Vzhledem ke specifickým pozicím začínajícího vysokoškolského pedagoga a kolegy z praxe je zřejmé, že jejich přínos pro spolupráci bude odlišný. Zejména v úvodní I. fázi lze navrhnout, aby VŠ pedagog setrval spíše v pozici pasivnější, realizoval např. jednu izolovanou aktivitu a následně měl možnost se věnovat pozorování třídy, aby se jednak seznámil s konkrétní strukturou a dynamikou kolektivu, blíže pozná pedagogický styl kmenového kolegy a získá pro něj užitečné podněty z pozorování třídy. Vzhledem k tomu, že začínající vzdělavatel budoucích učitelů je schopen situaci hodnotit nejen metodicky, ale také nezaujatým pohledem výzkumníka, mohou jeho podněty vzniklé v II. fázi, být pro kmenového učitele velmi užitečné.

Když se VŠ pedagog zorientuje v situaci, je možno přistoupit ke III. fázi, a to společnému plánování výuky. Lze předpokládat, že i zde budou jejich pozice odlišné, začínající vzdělavatel budoucích učitelů může přinášet podněty založené na svých znalostech, např. nové postupy publikované v odborném tisku. Na straně druhé, kmenový pedagog je koriguje vzhledem k možnostem dané třídy.

Zároveň je důležité připomenout jedno ze základních pravidel, které musí být při samotné realizaci dodrženo, a to je respekt k odbornosti druhého a respekt k dohodnutým pravidlům spolupráce. Pokud se podaří toto pravidlo dodržet, lze v tandemové spolupráci vzdělavatele budoucích učitelů a učitele z praxe vystřídat i více různých modelů spolupráce.

V následující IV. fázi je vhodné, aby si oba kolegové (učitel z praxe a vzdělavatel budoucích učitelů) zreflektovali různé využití modely tandemové výuky, což v budoucnu napomůže

efektivnímu využívání tandemové výuky vzdělavatelů budoucích učitelů a učitelů z praxe. Můžeme tedy konstatovat, že učitel z praxe získá nejen zkušenosti s tandemovou výukou, ale zároveň je obohacen i o nejnovější poznatky v oboru pedagogika či psychologie. Vzdělavatel budoucích učitelů díky této praxi dokáže vhodně korigovat své představy se školní realitou. Tyto nově nabyté zkušenosti může následně využít při seminářích a přednáškách.

3. Zkušenosti učitelů s tandemovou výukou¹

Na závěr tedy shrňme výhody a nevýhody tandemové výuky, a to za pomoci učitelů, kteří měli možnost si tento typ výuky vyzkoušet. Nejprve využijeme příkladu z odborné literatury a následně i příkladu z realizované tandemové výuky.

Výhody a nevýhody tandemové výuky popisuje ve svém článku učitel působící na SOŠ Alexandr Falas (2017) následovně:

Výhody:

- jste dva, takže je vás proti davu žáků více;
- perfektní metoda lámání ledů (ice breaking);
- odborná podpora – víc hlav, víc ví;
- možnost individualizace přístupu k žákům;
- dynamičnost a pestrost výuky;
- jednoznačná inspirace a inovace;
- aktivizační a kreativnější pro žakovské myšlení;
- větší prostor pro monitoring výchovně vzdělávacího procesu;
- jednoduchý způsob, jak udržet žakovu pozornost;
- podpora kritického myšlení, žáci zažívají odbornou diskuzi.

¹ Inspirativní zkušenosti z tandemové výuky lze najít např. v knize Klinická škola a její role ve Fvzdělávání učitelů (Spilková, Tomková, Mazáčová, & Kargerová, 2015).

Nevýhody:

- kdo se mnou půjde do tandemu?;
- otázky financování (zapomeňte na státní peníze), projekty, nadace, popř. rodiče;
- může spadnout do katastrofy, pokud se nedržíte rolí;
- odborná rozepře, v horším případě odborná hádka před žáky;
- negativní pocit žáků, pokud se hodně držíte připraveného scénáře;
- ego kolegy, v některých situacích může zhoršit celý tandem;
- tandem je navíc, nad váš rozvrh.

Dále uvádějí učitelé následující zkušenosti:

„Pokud si nejsem s něčím jistá, nevím, jestli to dělám dobře, mohla jsem se hned zeptat.“
(začínající učitelka na 1. stupni ZŠ Tereza, 2 roky praxe)

„Vždycky, když je čas, tak si s kolegyní společně sedneme, dáme si kávu a chvíli si povídáme o tom, co se dnes ve třídě stalo, v čem nás žáci potěšili, z čeho nemáme dobrý pocit a co nás čeká zítra. Tuhle chvíli mám nejraději, samozřejmě nepopírám, že po šesti hodinách ve třídě se sesunout do křesla, je příjemné, ale hlavně si vždy uvědomím, že se nám něco povedlo a že nás zase něco zajímavého čeká.“ (učitelka na 1. stupni ZŠ pro děti s poruchami chování Miriam, 10 let praxe)

„Po příchodu z rodičovské dovolené jsem uvítala možnost učit v tandemu, kolegyně byla pro mě velkou inspirací, pomohla mi vrátit se do procesu, takže jsem se lépe adaptovala po letech, kdy jsem byla mimo praxi.“ (učitelka na 1. stupni ZŠ Kateřina, 5 let praxe)

„Nejprve jsem z toho měla velké obavy, dvě v jedné třídě, to si budeme skákat do řeči, kontrolovat se. Ale již při samotné přípravě na můj první tandem jsem zjistila, že už při této fázi je to vlastně přínosné a obohacující. S kolegyní jsme si velmi rychle a nějak přirozeně vymezily činnosti při výuce, vzájemně se respektujeme a hlavně obohacujeme. Podle mě je to také skvělý způsob zpětné vazby.“ (učitelka na 1. stupni ZŠ Ivana, 3 roky praxe)

Z pohledu učitele (mentora) z fakultní školy a podpořeného učitele z PF JU jsou výhody tandemové výuky vzájemná souhra – vyladění. Právě toto hodnotí oba aktéři jako klíčové pro úspěšné zvládnutí hodiny, která byla vedena v tandemu. Všichni postupně ve svých reflexích

docházejí k poznání, že se jim dařilo nacházet moment, kdy si byli schopni předávat vedení či měnit způsob tandemu. Toto zjištění považují za pozitivní a zásadní. Jako výhody některé podpořené osoby z řad začínajících vzdělavatelů uváděli:

- zvládnutí více výukových metod na jednou (jeden vedl výklad a druhý uplatňoval metodu „práce s chybou“);
- více individuální přístup k žákovi;
- dynamičnost a pestrost výuky;
- využití diferenciacce;
- možnost naučit se od kolegy zvládat některé situace;
- podpora kolegy;
- vytvoření přátelské atmosféry při menších skupinkách;
- možnost pro žáky, že slyší i více názorů.

4. Pro představu nyní bude uveden jeden příklad reflexe tandemové výuky

„Na obou byla znát lehká nervozita, protože aktivitu oba známe a víme, že může být hodně silná. Celá tato aktivita je velice obtížná na vedení, ale oba s ní máme svou zkušenost, takže i přestože to pro některé žáky bylo náročné, tak jsme dokázali ohlídat, aby někdo nevykročil ze své komfortní zóny příliš daleko. Ve dvou to bylo daleko snazší než, když vedu aktivitu sám. Reflexe byla vedena velice citlivě, vzhledem k náročnosti aktivity. Společnými silami jsme dokázali předat studentům prožitek vlastního sebeuvědomění. Díky tomu, že jsme byli dva, tak jsme si mohli více všimnout studentů a jejich prožívání v případě, že bychom museli aktivitu pro někoho ukončit, což se nakonec nestalo. Ukončení proběhlo dobře, všichni odcházeli s úsměvem na tváři. Bylo vidět, že s podobnými aktivitami má kolega zkušenosti, hodina proběhla perfektně.“ (učitel 1. ročník SŠ Tomáš, 2 roky praxe)

Nevýhody tandemové výuky z pohledu učitele (mentora) z fakultní školy a z pohledu podpořeného učitele z PF JU:

- nutné neustálé nasazení;
- zvládnout se neprosazovat v momentě, kdy jsou role domluvené jinak;
- ostych před neznámým kolegou;
- nedat najevo jiný názor;
- zvládání vlastních emocí.

Další příklad reflexe nám ukazuje i možný problém, který může vznikat při tandemu. Přesto daný problém může pro začínajícího učitele, v našem případě vzdělavatele být naopak velice obohacující.

Reflexe a doporučení mentora:

*„Oba vyučující společně již pracovali, proto mohli vycházet ze svého minulého působení. V tomto vyučovacím bloku se ukázalo, že pokud se členové tandemu lépe poznají, mohou efektivněji reagovat na neočekávané problémy, které se mohou během vyučovacího procesu vyskytnout. Začínající učitel již lépe hodnotil práci žáků jak v průběhu, tak i na konci vyučovacího bloku. V tomto bloku měl také za úkol si připravit samostatně vedený výklad. V něm hovořil k žákům jasně a srozumitelně, ale ještě úplně **nedokázal rychle reagovat na dotazy či připomínky žáků**. V tom se tedy tandemová výuka mentora a začínajícího učitele ukázala velmi výhodnou. Mentor mohl reagovat v okamžiku, kdy vyučující potřeboval pomoci.“*
(učitelka na 1. stupni ZŠ Katka, 19 let praxe)

Zdroje:

Fales, A. (2017). *Tandemová výuka – nic lepšího neznám*. Dostupné z: <https://www.veskole.cz>.

Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. London: Routledge.

Jirotková, D., & Lauermann, Z. (2015). Tandemová výuka. In Spilková, V., Tomková, A., Mazáčová, N., & Kargerová, J. *Klinická škola a její role ve vzdělávání učitelů* (s. 137–142). Praha: Retida, s r.o,

Kopecká, J., Jenšíková, E. & Králová, O. (2015). Párová výuka v základní škole Kunratice. In Spilková, V., Tomková, A., Mazáčová, N., & Kargerová, J. *Klinická škola a její role ve vzdělávání učitelů* (s. 134–137). Praha: Retida, s r.o,

Robinson, B., & Schaible, R. (1995). Collaborative teaching: Reaping the benefits. *College Teaching*, 43(2), 57–60.

Spilková, V., Tomková, A., Mazáčová, N., & Kargerová, J. (2015). *Klinická škola a její role ve vzdělávání učitelů* (s. 6–22). Praha: Retida, s r.o.

Příloha: Záznamový arch

Záznam o průběhu tandemové výuky

Název školy, kde výuka probíhala:

Jméno 1. učitele z tandemu (zaměstnanec školy):

Jméno 2. učitele z tandemu (akademický pracovník):

Datum společně realizovaných hodin výuky (1 hodina/45minut)	Popis průběhu přípravy, jednotlivých vyučovacích hodin a reflexe využitých metod a vlivu na vzdělávací procesy a výsledky žáků

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci CC BY 4.0

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>